NĂM THỨ MƯỜI. – SỐ THỨ 1732 MỖI SỐ: 0$03 NGÀY THỨ BA 26 DÉCEMBRE 1922

Trung Bắc Tân Văn

中北新聞

MỖI NGÀY RA MỘT SỐ

	HÀ NỘI						
	Một năm, 6 tháng, 3 tháng, 1 tháng, Nguyệt-san	Sáu tháng, ba tháng, một tháng	Cả năm	Sáu tháng	Ba tháng	Nam-kỳ, Trung-kỳ, Cao-miên, Lào	Ngoại-quốc
Một năm. .	6 $ 00	6 $ 90	6 $ 80	6 $ 80	6 $ 60	9 $ 00	
Các làng và Các công-sở	»	8. 00	8. 00	8. 00	9 /00	»	
Sáu tháng. .	3. 00	3. 50	3. 20	3. 20	3. 30	4. 50	
Ba tháng . .	1. 50	1. 75	1. 60	1. 60	1. 65	2. 25	
Một tháng. .	0. 50	0. 60	0. 55	0. 55	0. 60	0. 75	

Les abonnements partent du 1er et du 16 de chaque mois

Toutes les lettres destinées à la rédaction doivent être adressées au directeur
61-63, Rue du Coton, Hanoi

Fondateur : P. B. SCHNEIDER
Directeur : NGUYỄN-VĂN-VĨNH
Rédacteur en chef : PHẠM-HUY-LỤC
Administrateur gérant : NGUYỄN-VĂN-LUẬN

Adresse télégraphique :
TRUNG-BẮC TÂN-VĂN HANOI
Téléphone n° 180

ANNONCES

Décomptées à raison de 0 $ 10 la ligne au c/m-timètre de hauteur, sur 0 m 065 de large

1re page
- Une seule insertion. . . . . 0 $ 30 le c/m
- Par contrat annuel
- Par centimètre et par insertion. . . . . 0 $ 18 le c/m

Réclame dans la 1re page. . . . 2 $ la ligne
Annonces judiciaires et légales. . 1 $ 50 le c/m
On traite à forfait pour les contrats importants.

Quan mới lại mới

Mới đây ký-giả được tiếp một nhà lão-thành am hiểu thế-cô, trong khi vui câu chuyện có nói đến những sự canh-tân trong xã hội ta ngày nay thì ông có nói rằng: Muốn cho chúng được nên cải văn minh kết quả mà quốc dân ta đương kỳ-vọng đây, thì hết thảy những cái trạng-thái trong xã-hội mà ta đã phải chán chường là hủ-bại quá lắm ấy, đều nên phải đổi cũ thay mới thì mới mong có cơ tiến-hóa kịp người. Thật vậy, ta thử xem những sự thay đổi mà Nhà nước Bảo-hộ vì lòng khai-hóa cho ta đã thừa độ thi hành ra đó, thì quả có nhiều cái về đáng nên mừng. Nhưng tựu trung mà xét lấy một điều thật có hệ-trọng cho toàn-thể, thì có cái vấn đề cải lương quan lại, già đây thực rất lấy làm mừng, tức như sự kén chọn những hạng quan mới lại mới, ở trong kỳ thi-huyện và kỳ thi thừa-phái đây vậy.

Nghe xong câu chuyện, ngẫm nghĩ hồi lâu mà hiểu rõ được cái thâm-ý của nhà lão-thành ấy, thiệt là xác đáng và sâu xa. Vậy nay xin nhắn ý đó mà bàn góp ra đây một đôi lời, để cùng độc-giả chư quân từ chứng nghiệm rằng cái sự thay đổi ấy đối với tiền-đồ xã-hội ta quả có cái hy-vọng gì đáng nên mừng không.

Người làm quan ở về các nước thì chỉ là một hạng người riêng thuộc về phái chính-trị, cái sự thực cũng chỉ là một bộ phận góp gánh cái trách nhiệm cho nước nhà xã hội, cũng như các phái khác mà thôi. Đối với nhân-dân ngoài cái quyền hành chính không còn có cái oai-quyền đặc-biệt gì khác nữa. Còn người làm quan ở nước ta thì từ xưa tới nay đã thành là một bậc trọng-yếu lắm. Vì nước ta là một nước quân-chủ, vua trên có cái oai-quyền vô hạn, dùng các quan để truyền bá cái ý-chỉ mệnh lệnh của mình, bắt quốc dân phải tuân theo; dân đã phải biết đạo tôn quân, thì tất cũng phải có lòng kính yêu quan trường, nên quan đối với dân cũng tự được có cái quyền chuyên chế và cái địa vị tôn nghiêm. Và chăng dân ta vì trình độ thấp kém thiếu hẳn cái tư-cách tự-trị, sự nên chăng hay dở trông về cái quyền chỉ-đạo của người trên, bảo sao nên vậy, tự mình chỉ biết cắm cổ phục tòng không hề dám trái ngược. Ấy quan ở nước ta hệ trọng như thế, nên từ khi có chính thể lập thành ra một nước thì bao giờ cũng cần về sự kén chọn các quan cho đều được người xứng chức. Nói rằng xứng chức không phải là chỉ cốt biết làm cho đầy đủ cái chức phận mà thôi đâu, đối với dân như dân ta đây là một dân còn ngu muội lại còn nhiều việc đáng phải lưu tâm, nghĩa là ngoài cái sự trị dân lại còn phải sẵn lòng thương dân dạy dân nữa. Ấy cái nghĩa-vụ của người làm quan cần phải có như thế, tức như trong quan-châm đã nói ba chữ « thanh, thận, cần » thực là đã đoán định một cái tư-cách của người làm quan có như thế mới hoàn-toàn vậy. Nhưng trong những người được cái địa-vị oai quyền ấy mà cần cho được người hoàn-toàn như thế thì xưa nay vẫn cho là một điều hiếm thấy, cho nên nhà nước trong cái việc trị dân đã phồn-tạp không-người lại phải kiêm-cổ lo toan về việc đó mãi. Ở vào đời xưa là cái thời đại chính sự còn đơn-giản mà còn thế, huống chi ngày giờ là lúc phong hội đã mở mang, thì cái tư-cách ông quan lại còn khó hơn trước. Chính-phủ Bảo-hộ cũng rõ biết như vậy, nên trước khi mình thi hành các việc mở mang, cần phải chú trọng đến cái gốc trước là cái vấn-đề cải lương quan lại này. Thoạt tiên đặt ra trường Hậu bổ, kế lại đặt ra trường Thí-sai chính để cầu cho thực được người có đủ cái tư cách làm dân; cho đến mới đây lại đặt ra khoa thi tri huyện, cách kén chọn thực để rút mực kỹ-càng. Cứ cái phương pháp lấy thí trường trong quan giới như thế, thì những người sau này sẽ làm việc tay chính-trị giới thì phải. Nhưng chẳng hay cái hy-vọng ấy quả có ứng nghiệm được chăng, chúng tôi không rõ! Ôi! Tiến đồ dân-giáo, thật vận còn dài, cái trách nhiệm của các người trong quan-giới ấy, sau này tất lại nặng nề hơn. Ta mong rằng trong trường mũ cao áo dài mà quốc-dân sẵn lòng tôn-kính kia, sẽ sản xuất ra những người đem nước chói lọi góp sáng với ngọn đuốc văn minh mà đưa dắt lũ con em lên con đường tiến bộ, cái lò than cháy bạc mà dân ta vẫn lấy làm kiêng sợ sẽ thành ra cái lò nung đúc trí tuệ cho lũ dân hèn, thì thực là hân-hạnh lắm.

Còn như người làm lại, có người cho rằng lại-dịch là một phần tiểu-thuộc thừa-hành các công việc mà thôi, chức có lợi hại quan trọng cho lắm mà phải bàn tới nữa đâu. Ta xin đáp rằng: lại dịch dẫu là chức tiểu phận liễu, nhưng cũng là một người giúp việc cho ông quan, nếu không được người xứng chức thì cái hại cũng không vừa; hẳn ta đã từng thấy nhiều khi vì cái lại tệ mà sinh ra lắm điều khó khăn cho dân-sự đó ru. Ngòn bút mang tai cũng nhiều khi có kẻ dám cả gan đổi đen trắng. Nước chảy đá mòn, dây cưa gỗ đứt, cổ-nhân cũng thường lấy cái lại tệ ấy làm lo; chẳng thế mà đức Tiên-đế đã từng nói trong điều

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

đó 275.000 đồng sẽ chi vào các khoản vận-tải các viên chức, vì tiền cước tàu thuyền mới tăng lên cao hơn trước. Số thừa bao nhiêu thì dùng vào các khoản dụng-cụ của sở Địa-dư, Kinh-tế, Điện tín, Vô-tuyến-điện.

(*Còn nữa*) X.

Ta nên học cho phải đường

(*Tiếp theo*)

Tư-tưởng ông Bá-xĩ-can (Pascal) nước Lang-sa, đạo-lý hai đức Khổng, Mạnh đất Trung-quốc, nhất nhất là những điều học-giả nên để tâm đến cả, một chương sách cũ thật có một cái cao-giá vô lường. Còn những sách hiện nhờ có máy in thần diệu mà kế-tục-xuất-bản ta cũng nên mua mà coi hết, quí hồ không phải là sách hoa-nguyệt, dâm-bôn là được. Ngoài ra còn bao nhiêu tân-văn, cũng tạp-chí, tôn chỉ tuy không cùng nhau tương đối mà chuẩn đích đều là giúp người hiểu học.

Tờ báo tức là cơ quan sự tiến-hóa một dân một nước, ta cũng nên chăm đọc mới là hay.

Sự học được tiến-hành vì các sách cựu tân như thế, thì cuộc du-lịch cũng bổ ích cho sự học tức là đi học không vậy. Mục thứ hai tôi muốn nói là mục cần đi du lịch. Đời người ta sống được năm sáu mươi năm, đã thấy mất mỏ xương mỏi vì rằng nơi mình chôn rau rồi ra lại là chốn gởi lại một đám xương khô thì thật không có chút chi là vui sướng. Ta thử ngẫm xem còn cái chi khổ bằng một người năm năm quanh quất, chân không bước ra khỏi cái lũy tre nơi mình trú ẩn, mắt chưa từng nhìn thấy những cảnh vật eo le, quanh đi cái miếu đình làng, ngoảnh lại mấy gian tảo-mạc trí lý hình như bao gồm thu bỏ mà phát xuất ra đến nhời nói lối đi. Người gặp phải cảnh ngộ ấy còn biết chi cuộc đời xoay vần ra sao ? Nhà học-giả muốn cho trí nghĩ tài cao tất phải bốn phương hồ-thỉ tang bồng đó đây. Cụ Nguyễn-Du sinh trưởng nơi thôn-giã, từ chi ngũ quan cũng giống người thường sao còn nghiệp cụ còn đến đời nay truyền tụng vì một pho truyện kiệt-tác đường kia, cảnh nấm chén cụ không được cái bạch-ngỏ tha vào nhân-tuyến, song le cụ hơn người là vì cụ được tao trèo trên giải Hoành-sơn, bôn ba nơi khách địa. Đề mất nhàn xa hơn ít nữa ; vì-nhân ở thế-gian này toàn là những khách phong-trần lưu lạc, khi quán gió, lúc cầu sương, bao phen lắm lội dươi mưa chanh cùng nắng ớt. Than ôi ! Phong hoa tuyết nguyệt, thảo mộc sơn hà, toàn là những vẻ xinh tươi của giới đất, là một tập sách phó bảy biết bao cảnh tượng tráng-lệ, huy-hoàng, ta là người tiấn-hóa bỏ qua cảnh ấy chẳng là điều nên tiếc lắm ru ? Dầu ương dầu nắng ta không có cái hạnh-phúc như cụ Lư-Thoa (Rousseau), gội gió gầm mưa ta không được cái kỳ-phúc như trưởng-tử vua Uy-Lịch (Ulysse). Nhưng mà : Hi cho biết đó biết đây, rồi ra thác với cỏ cây cũng đành, ta không mỏ mắt mà xem những kẻ sớm chiều lắp trong lòng mẹ cho non nỉnh ở là trang-tiêm của trời đất của thế gian, việc đời biến đổi còn u-u minh-minh như người mai giấc ra nhà một bước đã quận khúc lòng đau. sự nghiệp của người như vậy chẳng qua chỉ nhỏ hẹp như trí ky mình thôi. Ta nghiệm rằng người giỏi học tập được đi du ngoạn những vàng thông-giã lấy con mắt người du-khách mà ngắm nghía những rặng núi đồi cây, sông dài đồng rộng thường thấy tinh-thần mình khoan khoái mà mối cảm-tình tăng gấp thêm lên lúc từ cảnh ra về biết bao tư-tưởng, tư-tưởng ấy ta chịu ghi chép thành bài đó là điều ta học được trong khi chơi vậy. Gió quạt giảng đèn, lửa tranh mài cỏ là những cảnh ta phải nhiệt-tâm hâm-mộ ? nơi sơn lệ cũng như chốn đất phồng đồng không là những chỗ ta phải đi lại dây ; đi một bước đáng-học một sáng khôn, vì cái căn-do thế lấy ra mà đời ta ta phải tang-bồng có phen.

Ngoài hai mục đã kể trên này muốn học ta còn phải làm sao cho rộng đường giao dịch để tìm xét ngôn-luận cùng lối cử-chỉ người đời. Muốn vậy nhà học-giả cần phải biến hình đổi dạng, khi khoác mảnh áo nâu tán ngồi hồi chuyện những nhà công-nghiệp về việc đồng ăng ruộng nương, lúc phải giả ra khách thương-nhân để luận bàn về đường kinh-tế. Khi tạm đồng ẩm ăn mới lợi to cho những miền làm ghề, tranh lợi được với cả hạ gia nước Âu xưa nay, vì ghề của ta đủ bán đất thế nào cũng cho ta hơn mua ngoài nhiều lắm. Nghề làm ghề *Thonet* thịnh nhất hãy giờ thì có tỉnh Vĩnh-yên và Bắc-ninh về vùng phủ Từ-sơn. Năm nay tại Hội-chợ có bày lắm thứ kiểu ghế la của M Ngạc-v-Đồng là chủ công-ty Việt-Long ở Vĩnh-yên mới dựng được it lâu nay.

Nhưng tiếc rằng ta chưa có thể dùng máy mà làm, vậy được đến đâu lại được mau chóng hơn. Vì thử ở ngoại-quốc có hỏi mua cái hàng giầm bảy trăm một vài nghìn cái trong một thời kỳ ngắn ngủi thì các nhà làm ghế ta có lẽ cũng phải choáng, không biết bao giờ cho xong được. Mấy năm nay tuy có bán ra ngoại-quốc, nhưng kể ra thì chưa được là mấy.

Nhưng có một thứ kỹ nghệ nên khen nhất là nghề làm quạt giấy, tranh vẽ trên nan tre, dép theo lối Nhật-bản của trường Kỹ-nghệ tỉnh Sơn-tây bây ngày giao khu giữa trường Hội-chợ. Không nhìn chữ để ở ngoài cửa thì ai cũng nghĩ là đồ Nhật. Ấy mấy thứ vật-dụng đó tuy không phải là thứ thường dùng của người mình mà mỗi năm các hiệu Nhật cũng thu không biết bao nhiêu là tiền của ta ở bên này. Nói đến hàng Nhật ta lại nên khen những đồ sơn, như là cái trạp, cái hộp, cái khay của các hàng ta bày tại Hội-chợ rất tinh-xảo, có lẽ khiến cho mấy bác Nhật ở bên này cũng phải rùng mình được.

Chiến cơi chiến xe cũng vậy, mỗi ngày mỗi tinh-xảo thêm mãi, nhưng tiếc rằng ít nhà đem bày lắm, đến cả có bốn nhà là hiệu Chân-Thụy ở Hanoi, hiệu của MM. Trần-đình-Trọng, Trần-đình-Trọng, Đỗ-đình-Thông ở Luật-trung, và hiệu Nam-Trinh với hiệu của M. Ng-văn-Tân.

Những đồ bằng da, như bóp, va-li, yên ngựa thì năm nay Hội chợ nhiều lắm, các nhà chế-tạo phần nhiều là ở hàng Trống với hàng Hòm Hanoi cả.

Nhiều thứ làm đã khéo phẩm, mấy năm nay buôn bán với người quí-quốc rất nhiều, vì so với hàng Tây tuy chưa tinh-xảo bằng nhưng được cái giá hạ lắm thì bán rất chạy.

Nghề chụp ảnh thì duy có hiệu Hương ký là có ảnh bày tại Hội-chợ mà thôi. Hiệu ấy có mấy cuộc thi ảnh giả, thưởng rất hậu, mà chỉ những người làm ảnh chơi, không phải là nhà nghề mới được dự thi. Cái ý-kiến ấy cũng hay vì là khuyến-khích cho người mình ham-chuộng về nghề ảnh.

Hàng ô-tô năm nay rất thịnh, cả một rẫy khu A A bày ra liệt bao nhiêu là xe-hơi của bốn hiệu là Aviat, Bertheet Chat.ière, Boillot và của công-ty vận-tải xe hơi. Công là một dịp tiện cho các nhà muốn tạo ô-tô được so-sánh các thứ kiểu mẫu.

Xe tay, xe ngựa thì có công-ty vận-tải ở đường Boibillot và công-ty Ngãy-Hợi ở phố Mới là khéo bơn cả. Người Nam mình mà nay mở được một công-ty đông xe lớn như công-ty ấy thì cũng nên mừng lắm.

Nghề làm mũ đội nắng thì Hanoi ta bây giờ nhiều hàng quá, đề thường không phỏ nào là không có hàng mũ, nhưng đường đến trong nghề ấy thì có lẽ là hiệu Hai-Chinh vừa khéo lại vừa mỏ-mang trước nhất cả.

Nghề thuộc da cần ta còn kém cỏi lắm, ở Hội chợ chỉ thấy độc một công-ti thuộc da Đông-pháp, (Société des Tanceries de l'Indochine) có làm thứ khéo quá, mà người mình thì tịnh chưa có hàng nào. (*Còn nữa*)

VIỆC HANOI

Tin tàu. — Tàu *Amboise* tới Haiphong ngày 26 Décembre hồi 19 giờ.

Bệnh trạng quan Toàn-quyền Long. — Theo như điện-tín ở Colombo gửi về ngày 23 Décembre thì bệnh trạng quan Toàn-quyền Long vẫn y như cũ.

Tết nguyên-đán. — Ngày tết nguyên-đán Tây, quan Toàn quyền không tiếp các quan và cũng không tiếp riêng ai cả.

Hội-đồng chính-phủ. — Hội-đồng chính-phủ họp đại hội-đồng chiều thứ bảy vừa rồi là phiên thứ năm và là phiên cuối cùng. Sau khi đã giao cho nhà-nước xét hai mươi mối cái đơn thỉnh cầu của các đoàn đại-biểu bản xứ và các ông hội-trưởng các hội đồ dân công cứ, thì hội-đồng có ý giấy xin Nghị-viện bản Pháp xét ngay cái dự án điều luật về việc khai khẩn thuộc-địa đã đệ trình độ trước là một điều luật mà dư-luận Đông-pháp khẩn-thoản xin y ngay cho.

Trước khi giải tán, quan Toàn-quyền có đọc một bài diễn-thuyết đại khái như sau này :

« Trước khi giải tán, tôi xin trình các ngài một bức điện-tín của quan Toàn-quyền Long vừa gửi sang cho chúng ta như sau này :

« Tôi rất lấy làm cảm động về những tình ý của các quan Hội-đồng chính-phủ, vậy nhờ quan lớn cảm ơn và tỏ lòng thân-ái của tôi với các ngài ».

Tôi tưởng các ngài cũng đồng ý với tôi mà tỏ lòng mến lại nữa, tiếc rằng quan Toàn-quyền thực-thụ vắng mặt không có tại hội-đồng ta. Vì sự vắng mặt lý nhà công việc của ta làm không được rộng rãi, như ý sở cầu. Nhưng vì năm mới đã sắp tới nơi, chúng ta không thể hoãn công việc lại được, mà phải kíp lập số dự toán các xứ cho xong ngay.

Tôi được chế tọa ky hội-đồng này thật lấy làm hân hạnh lắm. Cái chức vụ của tôi đảng lẽ rất là nặng nề, song le nhờ được các ngài giúp cho một cách rất thân ái thì công việc làm lại hóa dễ dàng. Vậy tôi xin tỏ lời thâm tạ các ngài.

Tôi lại xin cảm ơn riêng các ông hội-trưởng các hội đồ dân công cứ, và các ông đại-biểu bản xứ đã từ các miền xa mà đến dự kỳ hội-đồng này và trong khi nghị luận lại tỏ được cái ý cao-thượng, ấn cái chức trách các ngài.

Sau nữa, tôi lại không quên tỏ lời cảm ơn cùng các quan hội-trưởng ba ban hội đồng đã xét công việc một cách rất hợp với phương-pháp, nhờ thế mà việc tranh-luận của ta được rõ ràng minh bạch.

Mấy lời nói cuối cùng của tôi là mời các ngài hãy đem cái tâm thần của chúng ta qui-hướng về quan chúa lẽ thực-thụ thuộc-địa và xin kính chúc ngài chóng được bình phục để lại sang giữ cái địa vị mà Dân-quốc chính-phủ đã lấy lòng tin mến phó thác cho ngài.

Sau nữa tôi tưởng các ngài cũng đồng ý như tôi mà để sang quan Thượng-thư thuộc-địa tỏi lòng thâm-mến của Đông-pháp đối với ngài và mong rằng các điều dự định của ngài về sự khoáng trương cái đất tốt đẹp của Đông-pháp với nhi người sẽ được thành hiệu.

Sau nữa nhân kỳ hội đồng này, tôi lại xin chuyển đệ về Chính phủ Mẫu-quốc tấm lòng qui mến bất di bất dịch của các hạng dân đẳng Pháp-Việt đối với Mẫu-quốc.

Thưa các ngài, nay tôi xin tuyên bố rằng kỳ hội-nghị thường niên năm 1922 đã giải tán.

* * *

Tối thứ bảy quan Toàn-quyền có mở tiệc thết các quan Hội-đồng chính phủ tại dinh ngài. Sau bữa tiệc ấy ngài có mời các quan sang chớp ảnh tại qui phủ. Trong những giây chiếu bữa ấy thì có một phiến ảnh về cuộc đấu xảo Marseille vừa mới ở Pháp gửi sang và phiến ảnh quan Thống chế Joffre đến xem Đề-thiên Đề-thích.

Ngày lễ Noël ở Hanoi. — Ngày Thiên-chúa giáng sinh (Noël) ở Hanoi năm nay thật là vui vẻ. Đường phố lắp xuất ngày đêm về những người đi lại. Ở Hội-chợ cũng nhộn ngày Noël mà thêm vui nữa.

Nhất là tối 24 thì vui lắm. các nhà khách sạn nhà nào cũng đông nghịt những khách ăn mãi đến ba giờ sáng.

Đêm ấy cả nhật, lúc 12 giờ ở Nhà thờ làm lễ rất trọng thể. Nhà thờ rộng là thế mà không đủ chỗ đứng cho mọi người đến xem lễ. Ở ngoài cũng năm nay có đặt thêm bốn ngọn đèn điện sáng quắc, cho nên ở sân trước Nhà thờ, người đến lại thêm đông lắm.

Hội Kinh. — Quan Khâm-sứ Pasquier và cụ Đông-các Ng-hữu-Bài, Lại-bộ thượng-thư ra dự Hội đồng chính-phủ ở Hanoi, để về Kinh sáng hôm qua Bản-báo có lời kính chúc các ngài thượng lộ bình an.

Đi thanh tra bằng tàu bay. — Bản báo được tin rằng trong tháng tám tháng sau thì quan Thanh-tra Norès kiểm-sát Tài-chính sẽ đi tàu bay sang thanh tra bên Ai-lao.

CẦN NGƯỜI LÀM VIỆC

Nhà in bản quán cần thêm một người làm máy mi-ne (minerva) thật giỏi nữa. Ai làm được cứ đến mà xin, lương sẽ định theo công việc.

Một ngày hội của Cao-đẳng học-đường. — Tối chủ-nhật hồi 8 giờ rưỡi, hội Ái-hữu của các tân cựu học-sinh các trường Cao-đẳng có mở hội mừng ngày kỷ-niệm bộ Cao-đẳng học-qui tại học-đường ở phố Paul-Bert. Ngoài công ái trong nhà, đèn điện thắp chỉ chít từng chùm sáng trói lợi. Quan Học-chính tổng-trưởng Jonbin không đến chủ-tọa, có quan phó là M. Blanguernon đến thay. Các quan giáo sư các trường Cao-đẳng và trường Trung-học đến dự đông đủ đã mặt vì là một ngày hội của học-đường.

Các ông thầy thuốc, các ông thơm tá, các ông giáo-sư ở các tỉnh là cựu-học sinh cũng về dự hội đông lắm. Lúc khai hội, phường nhạc Pinh có thổi một khúc.

Khi quan đốc Blanguernon tới nơi thì ông hội-trưởng hội Ái-hữu của các tân cựu học-sinh có đọc một bài diễn - thuyết bằng Pháp - văn kỷ-niệm năm thứ tư ngày tuyên bố Cao-đẳng học-qui và tỏ ý mong cậy về sự giáo-hóa của các ông thầy Đại-pháp.

Quan Đốc Blanguernon có ứng khẩu đáp lại mấy lời rất vẻ-vang. Đại ý nói rằng các bậc thiếu niên anh tuấn nước nhà có đọc một bài diễn - thuyết bằng Pháp - văn kỷ-niệm năm thứ tư ngày tuyên bố Cao-đẳng học-qui và tỏ ý mong cậy về sự giáo-hóa của các ông thầy Đại-pháp.

Quan Đốc Blanguernon có ứng khẩu đáp lại mấy lời rất vẻ-vang. Đại ý nói rằng các bậc thiếu niên anh tuấn nước nhà có đọc một bài diễn - thuyết bằng Pháp - văn kỷ-niệm năm thứ tư ngày tuyên bố Cao-đẳng học-qui và tỏ ý mong cậy về sự giáo-hóa của các ông thầy Đại-pháp.

Ngài nói xong, cả tọa đều vỗ tay hồi lâu. Đoạn phường nhạc lại thổi non mấy khúc rất êm đềm rồi hội-đồng quản-trị mới các quan khách vào nhà trong thưởng rượu Sâm-banh và bánh ngọt. Trong khi ấy thì ở sân nhà trường có đốt pháo và cây bông, ở ngoài kèn thổi rất là vui vẻ cho một ngày kỷ-niệm của Cao-đẳng học-đường.

BÁN các đồ đạc kiểu tây thực đẹp — xe ngựa — xe tay. — Hỏi tại số 4, ngõ Verdun (Impasse de Verdun) cạnh trường Thuốc. 3367

MAU MAU!! Bán-hiệu lại mới chế được ít đồ gỗng kiểu mới định bầy Đấu-xảo rất giải và bán tết Tây, nhưng chả may Đấu-xảo năm nay không nhận đồ đồng ; vậy ngài nào cần dùng gen, xin chiếu-cố tại ngay kẻo hết.

Bản-hiệu chủ-nhân lại mua cả các thứ quốc-trái vô-danh nữa mà giá cả rất là phân minh.

Nay kính.

HOÀNG - XUÂN - LAN

Fonderie Tonkinoise

39, Rue des Éventails, Hanoi. 2041

Ngày hội Thể-thao. — Cuộc hội Thể-thao mở tại trường Thể-dục chiều hôm kia, thật là vui-vẻ và đông là một ngày kỷ-niệm cho nhà trường, vì từ khi sáng lập đến nay không bao giờ lại được các quan đại hiền Tây Nam đến chứng kiến đông như bữa ấy.

Mới quá 2 giờ, các ông giáo và cùng các học trò, nhiều nhất là giới nhất là học-trò trường Kỹ-nghệ Hanoi, các đồ-vật cùng những người đều vỗ Annam đi tựu trường đông đủ. Ở trước sân trường học, Stade Monguillot (nhà trường lấy qui danh quan Thống-sứ bây giờ mà đặt tên cho sân tập) có dựng một cái rạp lớn để các quan khách ngồi. Trong khi hội thì có phường nhạc Hà-đông đến học giúp cho thêm trọng thể.

Mỗi khi xong một cuộc trong chương trình thì cử tọa lại vỗ tay khen. Nhân ngày hội Thể-thao này mà ta lại được dịp xem một cuộc múa siên và lăn khiên của nghề võ Annam mà lâu nay nước ta những bỏ mất. Tập thể-thao theo lối Âu-tây thì thân thể được mạnh mẽ, gân cốt được nở nang, song muốn học được cái nhanh nhẹn thì phải học võ ta. Nhân cái cuộc võ Annam ở trường Thể-dục ngày chủ-nhật vừa rồi, ta thường nên nói lại để người mình chớ trông lắm rằng nghề võ Annam bị Nhà-nước cấm không cho học, ngày hôm hội-đồng tổ-chức hội Thể-thao định mở cuộc võ Annam thì đã có người hỏi nhau rằng làm thế có trái phép không. Nay ở trường Thể-thao mở ra cuộc ấy thật đã tỏ cho công chúng biết rằng không có điều luật nào của Nhà-nước cấm nghề võ An nam cả, vậy người võ Annam rất nên luyện tập, mà nên luyện tập ngay từ giờ kẻo mươi năm về sau thì không có thầy dạy nữa.

Cuộc đánh vật hôm kia cũng vui, cũng là một cuộc thể-thao nên khuyến-khích lắm, song cũng có điều cần phải sửa sang lại, là nên cho những đồ vật mặc một thứ áo chung khiến cho người, chứ không nên cho cởi trần, còn quần thì nên mặc thứ quần hẹp ngắn trên đầu gối.

Cái lối lạy xuống đất trước khi ra vật thì nên bỏ đi, vì nó làm cho con người hèn hạ quá, như thể không phải là kiếp người vậy.

Lắm người chứng kiến cuộc vật hôm kia thấy đó-vật lạy rạp xuống đất mà phải tức mình. Ngoại cái sự lạy fy thì hội Thể-thao mở chiều chủ nhật vừa rồi thật là hoàn hảo. Nhưng đó chúng không phải là lỗi ở hội-đồng tổ chức mà là một sự bất kỳ-không ai nghĩ đến trước mà ngăn cấm vậy.

Nhưng nói rút lại thì cuộc hội Thể-thao ngày hôm kia rất là vui vẻ và đáng cho công-chúng ngợi khen lắm.

* * *

Cuộc HỘI-CHỢ Hanoi xem ra thực là một cơ-hội rất phát đạt cho đường thương-mại và đường kỹ-nghệ nước nhà.

Từ 17 đến 31 Décembre 1922. 6073

Bữa tiệc tại hội Khai-trí. — Chiều chủ nhật hồi 6 giờ, hội Khai-trí đã làm tiệc sâm-banh tại nhà công-quán để mừng các quan trong Hội-đồng chính-phủ và ông hội-trưởng cùng các viên hội hội Tây Nam ái hữu ở Saigon ra xem Hội-chợ Hanoi.

Quan Thống Hoàng-trọng-Phu hội trưởng hội Khai-trí có nói mấy lời chúc mừng ông hội-trưởng hội Tây Nam ái hữu là hội cũng hơi tương tự với hội Khai-trí ở Bắc-kỳ. Ông hội-trưởng Fays cũng đáp lại mấy lời rất trân trọng. Bởi lối có mở tiệc mừng các bạn trong Nam, các viên hội Khai-trí nhận đến dự tiệc bữa ấy có đến 70 ông. Nhân dịp ấy, hội Khai-trí lại mời cả các ông chánh phó bang-trưởng Trung-hoa ở Hanoi đến dự tiệc.

Mãi đến 10 giờ đêm, tiệc mới xong, các viên hội còn ở lại chuyện trò mãi cho đến 11 giờ mới giải tán.

Kinh-tế cục. — Nghe đâu đến chuyến tàu 24 Janvier này quan phó Tổng trưởng Kinh-tế cục là M. Charles Lemarié sẽ đáp tàu về nghỉ bên Pháp. Nghe tin ấy những nhà quen biết ngài đều lấy làm tiếc lắm. Ngài ở lại yên đã lâu, nên quan đốc-tờ rằn ngài nên về qui-quốc nghỉ mấy năm, có lẽ cuối năm 1923 ngài sẽ trở sang Đông-dương. Chắc ai cũng mở mang nền kinh-tế cho xứ ta. Ngài sang đây đã lâu, đi từng làm quan cai-trị đầu tỉnh, làm quan bình độ giặc miền Đông-nam. Ngài vốn có bằng Nông-phố kỹ sư, nên ngài cải bổ về đàng nông-giới, hiện nay ngài lên đến thang công lộn là chức Giám-đốc thường hạng hạng nhất. Ngài đã từng giữ chức Đốc-học trường Nông-lâm cao đẳng trong mấy năm giới, học-sinh đều có hạng mến yêu. Vì ngài có công to với Chính-phủ nên đã được thưởng Bắc-đẩu bội tinh và giữ chức phó Tổng-trưởng sở Kinh-tế.

Vậy xin có lời chúc ngài vượt bể bình-an, chóng mạnh để mau trở lại Đông-pháp này.

Hội lính tập. — Quan Toàn-quyền vừa cho phép mở 1500 lính tập để thay cho 1500 lính cũ mãn hạn. Người lính mới fy thì 1.000 sẽ mộ tại Nam-định và 500 tại Hanoi.

(*Xem trang thứ ba, cột thứ hai*).

Hội-chợ Hanoi năm thứ tư

Kỹ-nghệ Bắc-kỳ

Kể ba kỳ trong nước, chẳng nói thì ai cũng biết rằng Bắc-kỳ bao giờ cũng đứng đầu và đường kỹ-nghệ.

Những kỹ-nghệ fy từ thứ nhỏ cho đến thứ lớn, từ xưa tới nay không nghề nào không có thứ lịch sự dùng để trang-sức không thiếu thứ gì.

Nếu năm nào cũng phải làm tự sự lại một bài kịt kê danh sách những nhà có đồ bán tại Hội-chợ thì thường công vô vị lắm. Vậy ta chỉ nên nhắc lại một điều mà khán quan ai cũng đã công-nhận rồi là kỹ-nghệ nước nhà mỗi năm một tiến-bộ trông thấy, nhất là nghề làm đồ gỗ, như sập, tủ, giường ghế, nghề thêu, nghề cẩn, v. v. Từ khi người mình học được nghề làm ghế mây kiểu *Thonet* đến giờ thì cái nghề fy thật là một nghề lợi to cho những miền làm ghế, tranh lợi được với cả hạ gia nước Âu xưa nay, vì ghế của ta đủ bán đất thế nào cũng cho ta hơn mua ngoài nhiều lắm. Nghề làm ghế *Thonet* thịnh nhất hãy giờ thì có tỉnh Vĩnh-yên và Bắc-ninh về vùng phủ Từ-sơn. Năm nay tại Hội-chợ có bày lắm thứ kiểu ghế la của M Ngạc-v-Đồng là chủ công-ty Việt-Long ở Vĩnh-yên mới dựng được it lâu nay.

Nhưng tiếc rằng ta chưa có thể dùng máy mà làm, vậy được đến đâu lại được mau chóng hơn. Vì thử ở ngoại-quốc có hỏi mua cái hàng giầm bảy trăm một vài nghìn cái trong một thời kỳ ngắn ngủi thì các nhà làm ghế ta có lẽ cũng phải choáng, không biết bao giờ cho xong được. Mấy năm nay tuy có bán ra ngoại-quốc, nhưng kể ra thì chưa được là mấy.

Nhưng có một thứ kỹ nghệ nên khen nhất là nghề làm quạt giấy, tranh vẽ trên nan tre, dép theo lối Nhật-bản của trường Kỹ-nghệ tỉnh Sơn-tây bây ngày giao khu giữa trường Hội-chợ. Không nhìn chữ để ở ngoài cửa thì ai cũng nghĩ là đồ Nhật. Ấy mấy thứ vật-dụng đó tuy không phải là thứ thường dùng của người mình mà mỗi năm các hiệu Nhật cũng thu không biết bao nhiêu là tiền của ta ở bên này. Nói đến hàng Nhật ta lại nên khen những đồ sơn, như là cái trạp, cái hộp, cái khay của các hàng ta bày tại Hội-chợ rất tinh-xảo, có lẽ khiến cho mấy bác Nhật ở bên này cũng phải rùng mình được.

Chiến cơi chiến xe cũng vậy, mỗi ngày mỗi tinh-xảo thêm mãi, nhưng tiếc rằng ít nhà đem bày lắm, đến cả có bốn nhà là hiệu Chân-Thụy ở Hanoi, hiệu của MM. Trần-đình-Trọng, Trần-đình-Trọng, Đỗ-đình-Thông ở Luật-trung, và hiệu Nam-Trinh với hiệu của M. Ng-văn-Tân.

Những đồ bằng da, như bóp, va-li, yên ngựa thì năm nay Hội chợ nhiều lắm, các nhà chế-tạo phần nhiều là ở hàng Trống với hàng Hòm Hanoi cả.

Nhiều thứ làm đã khéo phẩm, mấy năm nay buôn bán với người quí-quốc rất nhiều, vì so với hàng Tây tuy chưa tinh-xảo bằng nhưng được cái giá hạ lắm thì bán rất chạy.

Nghề chụp ảnh thì duy có hiệu Hương ký là có ảnh bày tại Hội-chợ mà thôi. Hiệu ấy có mấy cuộc thi ảnh giả, thưởng rất hậu, mà chỉ những người làm ảnh chơi, không phải là nhà nghề mới được dự thi. Cái ý-kiến ấy cũng hay vì là khuyến-khích cho người mình ham-chuộng về nghề ảnh.

Hàng ô-tô năm nay rất thịnh, cả một rẫy khu A A bày ra liệt bao nhiêu là xe-hơi của bốn hiệu là Aviat, Bertheet Chat.ière, Boillot và của công-ty vận-tải xe hơi. Công là một dịp tiện cho các nhà muốn tạo ô-tô được so-sánh các thứ kiểu mẫu.

Xe tay, xe ngựa thì có công-ty vận-tải ở đường Boibillot và công-ty Ngãy-Hợi ở phố Mới là khéo bơn cả. Người Nam mình mà nay mở được một công-ty đông xe lớn như công-ty ấy thì cũng nên mừng lắm.

Nghề làm mũ đội nắng thì Hanoi ta bây giờ nhiều hàng quá, đề thường không phỏ nào là không có hàng mũ, nhưng đường đến trong nghề ấy thì có lẽ là hiệu Hai-Chinh vừa khéo lại vừa mỏ-mang trước nhất cả.

Nghề thuộc da cần ta còn kém cỏi lắm, ở Hội chợ chỉ thấy độc một công-ti thuộc da Đông-pháp, (Société des Tanceries de l'Indochine) có làm thứ khéo quá, mà người mình thì tịnh chưa có hàng nào. (*Còn nữa*)

Bắc-kỳ Tư-vấn nghị-viện

Sổ bảo cử năm 1923

Quan Đốc-lý thành-phố Hanoi có lời bá cáo cho các người có chân dự bảo về kỳ Bảo cử nghị-viên Bắc-kỳ biết rằng : sổ tên các người có quyền dự bảo về năm 1923 hiện đã yết tại tòa Đốc-lý (Phòng phát giấy cần cước) từ ngày 5 Décembre 1922.

Vậy những người có chân dự bảo nên đến đấy mà xem lại. Bản Yết-thị này có yết tại các chỗ bảo cử.

Muốn xin biên thêm tên vào hay bỏ tên đi thì phải tự mình đến Tòa Đốc-lý mà xin, hẹn đến ngày 1er Janvier 1923 là cùng.

Hanoi, ngày 5 Décembre 1922

Quan Đốc-lý,

MOURROUX.

茂 MAO-SENG 盛

57, Rue Jean-Dupuis (Cầu Mới), Hanoi

MÁY NÓI SỐ 248

Hiệu tôi mở từ năm 1889, kể được 31 năm chuyên nghề làm các thứ gạch hoa, cống, chắn-song bằng xi-măng. Được nhiều giấy khen của nhà-nước.

Hàng tốt, giá cũng hạ, vi hiệu lòi muốn mong đông khách.

Qui-khách có dùng, xin mời chiếu cố.

2045 **MẬU-THỊNH kính cáo.**

CACHETS ANTIGRIPPE

Trị bệnh sốt dịch: như bệnh grippe, bệnh cảm, rẻ mau này thường hay tái người nhất là bệnh grippe, nhiều người phải chỉ trong vài ngày thì chết.

Ai có người phải bệnh ấy nên đến bản hiệu mua mỗi lọ 6 viên thuốc antigrippes. Thuốc rất rất thần hiệu, đã cứu có số người, ai cũng biết tiếng.

Giá bán mỗi viên một hào

Cách dùng: cách 3 giờ đồng hồ uống một viên, rồi uống nước rõ nóng, đắp chăn cho ra mồ hôi. Hễ càng ra được nhiều mồ hôi càng mau khỏi, nếu muốn cho chóng ra mồ hôi thì uống rõ nhiều nước nóng và ăn người cho nóng dết thì chỉ trong 24 giờ là khỏi. Trẻ-con 10 tuổi uống mỗi lần nửa viên, cách dùng cũng như của người lớn.

Bảo chế **MONTÈS, 54, phố Paul Bert, Hanoi.**

KÝ TÊN KHÔNG RÕ

Bản-quán xin các ngài mua báo khi có việc gì viết thư đến hỏi bản-quán, thì cho biết cái số in ở từ giấy gói báo, hoặc là gửi cho bản-quán cái giấy quấn ấy, để cho người làm đỡ tìm kiếm. Xác các ngài thường hay ký tên vẫn tắt, hoặc thân quá, không cho được được, thành ra nhiều khi bản-quán không biết ai mà hỏi lắm.

Thơ họa. — Hai bài thơ họa nguyên vận theo thơ của cô Phạm-thị-Lan đăng trong tờ báo số 1704, ngày 22 Novembre 1922.

Có phải « Trà-hoa-nữ » đó không? Đáng tay « Nhi-nữ-tạo anh-hùng ».
« Thấy vàng tối mắt » đừng mơ tưởng,
« Hẹn ngọc thề vàng » chớ lạnh lùng.
Giữ trọn « Võ-tâm » khen nết tốt,
Đừng đem « Bệnh trống » tới tình [chung.

« Vì ai nên nỗi » tình lăng líu,
Tạm gác « Tây-sương » lỗ tấm lòng.

***

« Bồ nghĩa tham vàng » dạ chớ mạnh,
« Võ tâm » vẹn giữ mới khen tình.
Tóc to rày đã « Duyên song phượng »,
Non bể sau chờ « Kết tái sinh ».
« Bể-ái thuyền-tình » ghé cuộc-thế,
« Song-the chiếc bóng » giờ duyên [mình.
« Ngự-lâm pháo-thủ » nhớ ba gã,
« Phi-đình không trung » đến tổ tình.

Cẩm-xuyên, Ng-minh-Châu

Cuộc thi họa kiểu. — Hội Khai-trí có mở một cuộc thi họa bốn cái kiểu hình người để làm biểu-hiệu bốn hàng dán đăng là St Nông, Công, Thương. Nhận kiểu thi từ ngày 15 Janvier đến ngày 2 Mars 1923. Có 4 giải: 1° 50 p. 2° 30 p. 3 15 p. 4° 5 p.

Kỳ báo ngày mai sẽ nói rõ hơn.

Ngạch lục sự — Những ông thi đỗ lục-sự kỳ vừa rồi thì nay để có nghị định bổ thử sau này:

MM. Ng-v Chi và Phạm-gia-Định có bằng tốt nghiệp trường Pháp-chính và được làm thám tá hạng tư thì nay được bổ lục sự hạng nhất M. Chi bổ đi tòa án Bắc-ninh và M. Định bổ đi Hưng yên.

Những ông có bằng tốt - nghiệp trường Luật cũ ở Hanoi và Saigon thì được bổ lục-sự hạng nhì tại các tòa án tỉnh sau này:

MM. Ng v Xướng bổ đi Hà-đông
Trần-v-Ngọc — Hải-dương
Bùi-đăng Khoa — Kiến-an
Chu-toàn-Chữ — Sơn-tây
Ngô-v-Nhã — Vĩnh-yên
Trịnh-p-Tường — Thái-bình
Đỗ-đức-Hoan — Bắc-giang
Vũ-v-Chí — Tuyên quang
Hà-quang-Bình — Nam-định
Lê-hữu-Thuần — Phú-thọ
Bùi-huy Lan — [illegible]

con nhưng ông có bằng Pháp-Việt Thành chung hay là bằng Cao-đẳng (tiểu học tây (Brevet d'E P. S.) thì được bổ thử kỳ lục sự các tòa sau này:

M. Đinh-thế-Quí thử kỳ hạng nhì niên bổng 840 đồng được bổ thử kỳ lục sự thượng hạng hạng ba tại Nam-định;

M. Cao-xuân Thiện thử kỳ hạng ba niên bổng 762 đồng được bổ thử-kỳ lục-sự hạng nhất tại Lạng sơn.

M. Ng-đình-Lâm thử kỳ hạng ba niên bổng 762 đồng được bổ thử-kỳ lục-sự hạng nhì tại Hòa-bình.

M. Phó-quốc-Khanh thử-kỳ hạng tư niên bổng 651 đồng được bổ thử kỳ lục-sự hạng ba tại Thái-bình.

M. Hoàng-ngọc-Cư thử kỳ hạng năm, niên-bổng 606 đồng, được bổ thử-kỳ lục-sự hạng tư tại Ninh-bình.

M. Đặng Hường thư-kỳ hạng năm niên bổng 606 đồng, được bổ thử kỳ lục sự hạng tư tại Quảng-yên.

M. Đinh-quốc-Yên có bằng thành-chung được bổ thử kỳ lục sự tập sự tại Hà-đông:

M. Trịnh-đình-Quynh có bằng Cao đẳng tiểu học tây được bổ thử kỳ lục-sự tập sự tại Phúc-yên.

Khánh-thành nhà bảo-trợ trẻ con vô thừa nhận — đến ngày thứ năm 28 Décembre này, từ 16 đến 18 giờ, hội-đồng quản-trị hội Bảo trợ các trẻ con An-nam vô thừa nhận sẽ làm lễ khánh-thành nhà mới của hội.

Tòa Thượng-thẩm. — Sáng hôm nay tòa Thượng-thẩm xử những việc sau này:

Bắn người bị thương. — Một hôm có một đứa bé đến chỗ đất bỏ không ở bên cạnh nhà M. Canuière chực phóng sế. M. Canuière thấy thế lấy súng bắn đứa bé ấy bị thương. Song hỏi thì M. Canuière khai rằng đương đứng trong nhà thấy ở chỗ đất bỏ không có một con sáo bay đến đậy lấy súng bắn, chẳng may phải đứa bé ấy bị thương chứ thật thì không trông thấy đứa bé ấy. Tòa án Trừng-trị Haiphong phạt ông M. Canuière 8 ngày tù và 200 quan. Tòa Thượng-thẩm giảm phạt xuống 100 quan.

Đánh vật người xuống ao. — Vì việc đòi tiền gỗ lên Đình-thị-Hợi và Đinh-thị-Hợi lại đánh nhau với một người tên là Đào-v-Chính. Sau người nhà là tên Đinh-như-Hoan (lý-trưởng làng Cổ-xá thượng), Đinh-như-Vi, và Trần-v. Ty tức Tâu vào đánh hỏi rồi cùng hai tên đàn-bà lấy tóm lấy đem quẳng xuống ao. Tòa án Trừng-trị Hanoi phạt tên Hoan, tên Thị Rện, tên Thị-Hợi, tên Vi cùng tên Ty mỗi tên 50 quan và bắt tết cả bọn ấy phải bồi 250 đồng cho đứa bé đánh. Tòa Thượng thẩm y án.

Linh cảnh sát đánh người xem hội — Tòa Thượng-thẩm y án tòa án Trừng-trị Hanoi phạt tên Vũ đức-Giai là linh cảnh-sát đẹp người xem những xe kết hoa thi ở bờ hồ Hoàn-kiếm về ngày hội Kỷ-niệm vừa rồi 2 tháng tù về tội đánh phải Mme Vincenti bị thương ở ngực. Tòa tiếc rằng vì quan Chưởng-lý không chống án nên không tăng tội tên Giai lên nữa.

Chết kẹp xe-lửa. — Chuyến xe-lửa 8 giờ tối chủ-nhật, người ta có không ở Yên-bãy xuống một người đàn bà gần 40 tuổi bị xe-hỏa kẹp phải đứt. Nghe đâu người này làm nghề bán hàng ở trên xe lửa, muốn trốn vé trong khi người ta kiểm soát mà nhảy xuống đường bị những bực tòa dụng phải vậy vậy. Đưa vào nhà thương Hanoi để chữa, nhưng mới đến nơi đã chết.

VIỆC BẮC-KỲ

HÀ ĐÔNG

Lại mất báo. — Bản quán tiếp được thư của ông phó-bảng An-lãng, phủ Hoài-đức kêu rằng trong tháng rày mất báo nhiều lắm song bản-quán xét số thì phần báo ấy vẫn gửi luôn không hề để thiếu bao giờ, vậy trưởng nên đăng lên báo chương để nhờ nhà bưu-chính xét giùm xem sự mất báo ấy do bởi đâu mà ra.

PHÚC-YÊN

Mong có trường. — Làng Thạch-đà là một làng to nhất về hạt Phúc-yên, mà từ xưa đến nay không có trường cho trẻ-con học. Mãi đến bây giờ có thầy giáo Minh xin với quan trên cho dy trường về tại đình làng này, thì số học-trò càng ngày càng đông đúc; thật là tiện cho trẻ khỏi phải đi xa xôi. Song có một điều nên nói là trường lớp tại đình thì hơi tối, và lại lúc cảng vắt, hội hè thì không thể học được. Ước ao rằng nhà nước sẽ mở mang riêng một nơi, thì thật là sự học của trẻ-con làng này được thỏa đạt lắm.

Ng huy-Trác, lai cảo

QUẢNG-YÊN

Lễ khánh-thành hội Thể-dục. — Đến 31 tháng chạp tây này, các viên hội Thể-dục định làm lễ khánh-thành. Hội Thể-dục từ khi lập thành đến nay, thấm thoát đã mấy tháng giới các hội viên vẫn định làm lễ khánh-thành để nhân ngày kỷ trên mới các quý quan. Nam quan và thân báo trong tỉnh đến xem các hội - viên

(Xem trong thơ tư)

ĐỨC-LONG

Số nhà 90, phố Mã-mây Hanoi (Tonkin)

Hiệu tôi có bán đủ các thứ bao, bao gai, bao cói, đay, gai tây, dây đay ta, cùng các thứ dầu ta, các thứ hạt làm dầu, các thứ khô dầu để nuôi các nội súc bón cây, bón ruộng, cùng là đủ các đồ sắt làm xe bò cước, xẻng, búa, rìu vv. các thứ sơn-tây, các thứ đanh, vân vân.

Xin qui-khách chiếu cố cho, hiệu tôi xin tính giá phải chăng không dám dối lại nhiều.

ĐỨC-LONG-HIỆU kính-bạch.

TRÒ XIẾC VIỆT-NAM

Khai-diễn ở CHỢ HÀNG-DA CŨ (Rue des Cuirs)

Đương sửa-soạn từ hôm nay
để đến thứ tư 20 Tây này (tức là mồng ba tháng một Annam) lại khai diễn

SẼ ĐỔI TRÒ MỚI RẤT TÀI TÌNH!

Thường thường mỗi khi phương-xa các nước qua xứ mình, thì người mình vẫn náo-nức đi xem. Bây giờ mình đã luyện tập được, chẳng kém gì.

Nào là các giống cầm thú, dạy bảo đào luyện rất thuần thục:

Nào là tay nhà nghề, đàn-bà đàn-ông, lấy thăng-bằng tô tài nghệ mọi trên mình ngựa trên giấy, trên thang, trên đu, trên quả-cầu v. v... rất tài-tình đặc-sắc;

Nào là diễn-trường to tát có thể tiếp được vài nghìn người đến xem;

Nào là âm-nhạc tây văn vân...

Chắc rằng cái lòng nhiệt thành của các ông các bà gắp bội phần hơn, mà chiếu-cố đến xem các tài nghệ của nước nhà để nên công, để cổ-lệ cho các nhà có công đào-luyện dù nhiều năm nay.

GIÁ CHỖ NGỒI

I.ô	2 $ 00	một ghế
Hạng nhất . .	1 50	—
Hạng nhì . . .	1 00	—
Hạng ba . . .	0 30	—

Bán vé ở cửa diễn-trường.

3362

Nên chú-ý! Nên chú-ý!!

Xiếc HARSMTON'S

BỌN HÁT XIẾC RẤT TO VÀ ĐỦ THỨ THÚ

Hát tại trước cửa nhà hát Tây

CÓ 30 NGƯỜI TÀI-TỬ RA TRÒ

Bọn này toàn là người mới cả

Rất lớn! Rất đẹp! Rất mới!

Đại diễn ban ngày

Chủ-nhật và thứ năm nào cũng có diễn ban ngày hồi 4 giờ chiều

Quý vị muốn mua vé trước thì xin đến tại nhà MM. Larrivé Frères số nhà 84, đường Jules Ferry, Hanoi, ở đó có bán vé luôn luôn trong mấy ngày làm trò.

Vậy trước hết xin hãy đến xem các giống thú của chúng tôi!! Nào là: voi, su-tử, cọp, beo, gấu, khỉ, ngựa vằn, vân vân.

GIÁ CHỖ NGỒI

Phòng ở chỗ nệm	10 00	Chỗ ngang nhất	4 00
Phòng 1 chỗ ngồi	2 00	Chỗ hạng ba	1 00
Chỗ hàng trước	2 00	Chỗ hàng sau	0 50

Những trẻ con và linh tráp ra các hàng đợi, được phép giá nếu tiền hạng nhì và hạng ba trong ban ngày (*matinées*) mà thôi.

3363

Xe đạp hiệu « Royal »

MỚI ĐẾN NHIỀU LẮM:

Xe đạp thi

Thượng hạng. 600 f.00

Xe đạp đi chơi

Thượng hạng. 575 f.00

Bán tại: M. WIÉLÉ

45, Rue Maréchal Joffre

(sau Phố cửa Đông Hanoi)

3366

SOCIÉTÉ DES TANNERIES DE L'INDOCHINE

THUY-KHUÊ (près Hanoï)

Hội-chợ năm nay (1922) chúng tôi có bày đủ các thứ da, mời các ngài vào xem:

GIAN SỐ 14, SÉRIE A

Nhà nước vẫn dùng các thứ da của chúng tôi thuộc để dùng làm quần cho nhà binh.

Giầy tây, giầy ta, tom, dây chạy máy, yên ngựa, vân vân, các ngài nên dùng da của chúng tôi thuộc thì thật tốt.

NHÀ-ĐỂ MỚI

70, Phố Hàng-Bồng, Hanoi

Nhà Để quan Docteur PAUCOT có 60 buồng, sạch sẽ, (tắm mạc, đèn máy, để dùng như phòng khách Ô-tên, có người hầu hạ nước nôi, giặt-giũ, và phát áo lọt lòng, sữa, chai nước nóng, cải, và có tủ, có xiêm.

Sự trông nom lại có hai bà Sages femmes đã từ chức rồi là bà Phạm-thị-Lý và bà Ng-thị-Yến ở hẳn trong Nhà-Đẻ hàng Bồng để đỡ đẻ và tiếp đãi các bà, mà tôi ngày nào cũng lên thăm hỏi mạch khai đơn cũng không lấy tiền. Bà nào muốn lên mời, thì gọi giây nói cũng được.

Lại có một phòng riêng để bán, hỏi han, hỏi mua, muốn chữa đẻ vào chỗ cũng được (năm riêng). Xin mời lại xem và hỏi cách thức.

Mỗi bà một buồng 10 ngày. 6$00
Mỗi bà một buồng, 10 ngày. 10 00
Mỗi bà một buồng, 10 ngày. 15 00
Mỗi bà hai buồng, 10 ngày. 20 00

Ra vào tự do

2557

XIN XEM CHO KỸ

Phần nhiều các quí khách xem báo thấy có đăng cao-bạch của bản-hiệu, đến khi về mua lại mua ở hiệu thuốc khác, sau nhỏ mà làm ra không đỏi được, lại viết thư trách bản-hiệu. Vậy gọi có mấy lời kính trình các quí khách rõ cho và xin các ngài tử rạng để có lòng chiếu-cố đến bản-hiệu thì xin nhớ rõ:

• Nhà Bán-thuốc Ed Montès có đồng-hồ ba chuông mà ở ngay giữa phố Tràng-tiền, số nhà 54, Hanoi.•

Nay kính,
Ed. Montès,
54, Rue Paul Bert, Hanoi

華 PAO-VA 寶

28, Phố Hàng Bồ, Hanoi

華人竹牌門街薄行內河東寶

Chúng tôi có lời kính trình các qui-khách biết rằng chỗ trương của chúng tôi là để chiêu khách, cho nên không những là bán giá thật rẻ, lại còn càng ngày càng thêm hàng lên cho đủ mọi thức, không kể những đồ vàng bạc trương dùng, chúng tôi lại có buôn ở bên Hồng-kông và Shanghai những đồ trân-chân, hồ phách, ngọc thạch, nói tóm lại là đủ các thứ thứ thức rất qui, lối cổ, lối kim mà ngày nay ở cõi Việt-Đông đáng quan. Chúng tôi lại có bán cả mọi thứ đồ sứ Giang-tây như là lọ, bát, tử bình bằng sứ, vân vân.

Chẳng kỷ tên vừa rồi, bản-hiệu lại mới thành thêm được giảm ba tay thợ khéo ở bên Tàu sang, nào là thợ kim-hoàn, nào là thợ chữa các thứ đồng-hồ. — Xin các qui-khách chiếu-cố cho thời chúng tôi lấy làm cảm ơn lắm. Các ngài đến xem, chúng tôi cũng xin nghênh tiếp một cách rất lịch-sự,

PAO-VA

Direction, n° 28, Rue des Paniers, Hanoi

HIỆU BÁN ĐỒ VÀNG BẠC CỦA NGƯỜI VIỆT-NAM

鋪金寶南

BIJOUTERIE - ORFÈVRERIE

NAM-BẢO

Hanoi 16, Rue de la soie, 16 - Hanoi

CHẾ-TẠO: — Vàng, xuyến, hạt, nhẫn, giây đeo đồng hồ, giây truyền, đầu gậy, cán ô, tối-bạc, vỹ thuốc lá, hộp thuốc lào, vỏ điếu, v. v... bằng vàng đồng tuổi đúng cân và tuổi bạc nén. Có nhiều thợ khéo để làm hàng tiêu nếu qui khách đặt lối riêng.

BÁN: — Vàng diệp Vinh thịnh-long, mặt đồ thực (đồ cúng mất), ngọc-thạch, giấy đeo thẻ ngà, giấy kim-khánh giấy kim tiền, đồng-hồ quả quít vỏ bạc và vỏ kền, v. v.

Buôn bán chân-thực, cốt lấy sự tin cẩn làm gốc.

3042

CÁC CUỘC ĐI XEM

然 SÁN-NHIÊN 祭

Tối thứ ba:

XEM THƠ BẰNG MŨI

Tích này có người cảm, người điếc, người lòa, ra ứng-tuyển làm quan; vui lắm.

Tối thứ tư:

NHẤT THỊ QUÁN SONG ĐIẾU

Tích này diễn Quế-Anh và Mai-Anh đi lễ chùa Ngọc-sơn, vì bỏ quên cái khăn tay, mà sau lấy cả một người công-tử.

Tối thứ năm:

HÀ - Ô - LÔI THANH SẮC TƯƠNG ĐƯƠNG

(Tích hát mới soạn)

Tích này diễn Hà-ô-Lôi là con thần Ma-La, chỉ có tiếng hay sắc lạ mà vua biết một chữa biết tên. Chuyện rất là làng, diễn trò cực vui, mời các qui khách đến xem sẽ biết.

Tối thứ sáu:

BÀ CÒ GẤU

Tích này diễn gấu tinh lấy Tân-sinh để con, mà sau thành bà cô gấu.

CINÉMA PALACE

(Nhà chiếu-bóng lớn phố Paul-Bert)

Tuần lễ từ thứ tư 27 đến chiều chủ nhật 31 Décembre 1922

Ba buổi ban ngày thứ năm và chủ nhật chớp từ 5 giờ chiều, thứ bảy chớp 5 h. 30

CHƯƠNG-TRÌNH

THỜI-SỰ « ÉCLAIR »

Một bản phim mỹ-thuật và cách soạn cảnh rất tài tình.

SPARTACUS

Một tấn cổ-tích chia làm một hồi năm đoạn

Nghỉ

TUẦN LỄ NAY

Đổi riêng chương trình những tối chủ nhật 31 Décembre 1922, tối thứ hai 1er và tối thứ ba 2 Janvier 1923

Chiều thứ hai 1er Janvier có chớp ban ngày

Diễn lại một bản phim rất thú

LA SULTANE DE L'AMOUR

Cô France d'Hélia đóng vai chính.

Ngày nào cũng có nhạc, chỉ trừ tối thứ hai và chiều thứ bảy

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

tuyển tập. Nhưng hiềm vì phần nhiều hội-viên mới lập chơi « ban » thường còn chưa biết phép chơi, và trong khi đưa bóng chưa được nhanh nhẹn, nên chưa dám làm lễ khánh-thành. Bởi nay các hội-viên cũng đã biết phép chơi « ban » và đã có phần tấn-bộ, nên định đến hôm 31 tháng chạp tây này làm lễ khánh-thành, lại nhân dịp hội vừa tiếp được thơ hội Thể-dục Hongay tỏ ý muốn cùng nhau giao đấu hôm ấy, thực là nhất cử lưỡng tiện cho hai hội Thể-dục cùng trong một tỉnh mà chỉ vì cách xa nhau độ 40 kilomètres nên không được mấy khi chơi lẫn với nhau để gây lấy tình hữu ái.

Hiện hội Thể-dục Quảng-yên đương trù-liệu để đón tiếp các ông ở Hongay đến dự cuộc đá thi ở Quảng-yên. Tỉnh ta hôm ấy sẽ có một cuộc vui đích đáng, vậy bà con hàng tỉnh ta hôm ấy nên đến xem cho đông để cho ngày lễ cần hội Thể-dục được thêm trọng thể.

D. L.

MON-CÀY

Ngạch Thú-y. — M. Võ-ngọc-Tường thầy thuốc Thú-y tập sự tại Mon-cày nay kiêm việc khám thịt tại hạt lấy phụ cấp mỗi năm là 144 đồng.

HƯNG-YÊN

Diễn thuyết. — Quan ba Monet là chánh-sở hội Việt Nam thanh-niên sẽ diễn thuyết ở tỉnh Hưng-yên hôm thứ năm sau 28 Décembre này, lúc 2 giờ chiều, để cổng hô cho mọi người biết mục đích hội ấy mà ngài mới sáng lập ở Hanoi.

Hội V. N. Th. N. lai cảo

MÙA MƯA

Ở hiệu Quảng-Hưng-Long

Số 79, Phố Hàng Bồ, Hanoi

MỚI VỀ :

Áo toi đi mưa

(Pardessus en laine imperméable)

và các thứ

Mũ, Khăn-quàng-cổ

(Cravates) vân vân... 2058

Hiệu GIU-ICH *(tức là Công-ty* CHU-VĂN-MINH *ở Haiphong, đường Sadi-Carnot, số 115 có nhà máy nấu dầu và chế các thứ sơn tây để các mài đặt dấu* CON GÀ VÀNG

Sơn rất tốt, giá bán phải chăng, xin đừng báo chữa cỗ nội-hóa, cứ viết thư cho bản hiệu lấy mẫu, sẽ xin gửi biếu ngay.

Mong bầy Hội-chợ : gian thứ 46, gặp E (mới làm) xin mời các ông-khách quá bộ đến xem, chỉ mất tin cho bản hiệu, gọi là chút phần chân chính kỹ-nghệ nước nhà.

2065

興同業

Các quí-khách khi qua chơi Hanoi xem hội chợ hay sắm đồ tết, thì xin các ngài quá bộ lại chơi qua bản-hiệu, « LƯƠNG-THÔNG-HƯNG », *47 Phố hàng Đào*, sẽ có đủ các thứ đồ vàng bạc, làm theo các kiểu thực đẹp. Bản-hiệu lại có bán cả các thứ ngọc của Tàu, ngọc đa quang cùng ngọc trai nữa. Các thứ này bản-hiệu vừa mới buôn ở bên Hong-kông sang chuyến tầu vừa rồi.

Giá hạ cực rẻ !
Hàng làm cực tốt !
Công việc cực nhanh !

Kính cáo
LƯƠNG-THÔNG-HƯNG
41, Rue de la Soie,
Hanoi

2012

NHÀ TẮM VỆ SINH

(Phố Bờ-hồ, số nhà 45)

2098

Nước hoa thượng hạng : Eau de Cologne Montès

Thứ nước hoa này của bản-hiệu chế ra đã lâu, vẫn được tiếng khen là thơm lắm. Các ngài đã dùng đều chịu là hạng quí nhất ! Có nhiều ngài ở xa không biết giá ; nay xin khai để các quí-khách cùng biết :

EAU DE COLOGNE MONTÈS

Chai lớn : 1 litre. . . . . 3$55
Chai nhỡ : 1/2 litre. 1.80
Chai nhỏ : 1/8 litre. 0.55

Hàng chai nhỏ này có được thì mới riêng để gửi ra tỉnh giới được.

HIỆU BÀO-CHẾ VÀ LỤC-HỢP

CHẾ THUỐC CHO NGƯỜI ĐẠI-PHÁP VÀ NGƯỜI AN-NAM

Ed. MONTÈS

Quan Bào-che hạng nhất, Hà-nội, phố Paul-Bert, số 84

CỬA HÀNG

GUIONEAUD FRÈRES

BORDEAUX - HANOÏ - HAIPHONG

Hiệu buôn bán đứng-đắn, thật-thà — Hiệu mở ra ở xứ Bắc-kỳ từ năm 1890

Có lời bá cáo cùng quí-khách bản-quốc biết rằng bản-hiệu có những thứ **rượu vang** uống thường *thật tốt và các thứ rượu vang quí cực phẩm. Rượu mùi đủ các thứ thật* **thanh-vị** — **Bổ hộp thực-phẩm** *đủ thứ nhất hảo hạng.*

Lại riêng có các thứ rượu uống bổ *và khỏe nữa.*

Ai muốn biết giá hàng và xin mẫu hàng cứ viết giấy về thì bản-hiệu sẽ gửi biếu, không mất tiền.

2053

Nhà Bán-đồ « TÂM-TẮM » Hà-nội, ở phố hàng Trống. Cho thuê thì năm nào cũng có bản từ tám giờ sáng.

CAO RĂNG

萬春牙膏 立即拔除止痛 殺虫牢牙固齒

Thuốc Cao này thơm tho trong sạch khỏi giáo, ngâm khỏi đau răng, sâu răng, cam răng; răng lung lay ngâm thì vững lại, bán tại hiệu Vạn-Xuân-Đường, số 211, phố Tiền-an, tỉnh Bắc-ninh (Tonkin).

Song liều mỗi phiến giá. . . 0$20
Đơn liều mỗi phiến giá. . . 0 10

Các hàng tạp hóa và các hàng bào chế các thứ thuốc đã nhiều nơi mua buôn đều nhận lời, nghĩ nào muốn mua buôn xin gửi thư lại. Các nơi đã ăn định có bán hộ như sau này : Hiệu *Mac-Dinh Tư* số 136, phố hàng Bông, Sở bán báo lẻ số 93, phố hàng Bồ 1, nhà in *Đông-tinh-Nhân-quán* số 62, phố hàng Gai, hiệu *Vinh-Lợi-Vinh*, số 68, phố hàng Bồ hiệu *Hanh-Nhân-Đường* số 51, phố Phúc-kiến, hiệu *Vinh-Xương* số 27, phố Hà-trung, hiệu *Quảng-Lợi* số 23 phố hiệu *Bảo Hợp* số 27, phố Chợ Sành Cổ, hiệu *Phạm-xuân-Trang* số 62, phố hàng Bạc, hiệu *Vĩnh-Hợp-Thành* số 110, hiệu *Hạnh-Hòa-Đường* số 127 và hiệu *Anh Hòa Đường* số 131 phố hàng Buồm, hiệu *Phương-Bình* số 100, phố Cầu gỗ, Hanoi, hiệu *Hòa-Hưng-Long* số 24, phố khách Haiphong, hiệu *Quảng-Lợi Tiến* số 36 phố Hàng Sơng và hiệu *Hoa-Sinh-Đường* số 167 phố khách, Nam-định, hiệu *Đức-Phong* số 100 phố Đông-thị Hải-dương, hiệu *Phúc-Hưng* hóa tạp hóa tỉnh Phủ-yên, hiệu *Vạn An* phố Tân-lỉ-hải tỉnh Yên bay hiệu *Đức-Hưng* phố Việt-trì tỉnh Việt trì hiệu *Hưng-vượng* chịu đứng bán buôn các thuốc số bán lẻ thì ở số nhà 62, phố Phúc kiến Hanoi cần nơi kẻ trên có bán hộ cả thứ thuốc thập sơn ngoài và các thứ cần dùng khác nữa, đều không hiệu có. Bán hễ thiếu hàng có thuốc ở *Hải-dương* thì đến sau số 39, giấy 5. Xin các qui-khách nhân làm quảng-cáo bán hộ tôi xin hội vô cùng

2038

Vạn-xuân đường, cẩn khải.

2058

CAFÉ, RESTAURANT
HOTEL DES COLONIES

TRUNG-BẮC KHÁCH-SẠN

Chính-quán tại phố hàng Trống, số 50 ngay cửa Nhà-Thờ Phụ-quán có vườn hoa rộng rãi, ở số 68 cùng phố ấy.

Đủ các cách tiện lợi và lịch-sự theo lối ăn ở của người Âu-châu

Bán-sạn thừa tiếp các qui-khách Tây-Âu và Đông-Á cũng một cách bình-đẳng, ma lại để tuỳ ý cho các ngài, người Nam-Việt hoặc người Trung-hoa, muốn ăn, ở, hoặc uống rượu chỗ biệt-lịch cũng được, và cũng một giá tiền.

Phụ quán cũng có giây nói trực tiếp với chính-quán

2046

NGÀY NÀO CŨNG CÓ XE THƠ CHẠY

Công-ty PHẠM-VĂN-PHI

ĐƯỜNG YÊN-LÝ đi CHỢ HIẾU :
Ở Yên-Lý chạy hồi 8 giờ rưỡi sáng sau chuyến xe tầu thứ nhất ở Bắc-ninh về ở Vinh ra.
Ở CHỢ HIẾU : Phủ Quỳ đi hồi 1 giờ chiều đến ga Yên-lý vừa kịp chuyến xe lên về Vinh và Bắc-ninh.

ĐƯỜNG VINH VÀ HUẾ
Ở VINH đi hồi 4 giờ sáng đến Đông-hà vừa kịp chuyến xe tiếp vào Huế.
Ở ĐÔNG HÀ ra hồi 8 giờ sáng sau khi chuyến xe lửa thứ nhất ở Huế ra.

Auto-Postale

Công-Ty chúng tôi xin trình qui-khách biết rằng : kể từ mồng năm tháng giêng tây này, ngày nào chúng tôi cũng có xe chạy chở thơ và hành-khách ở ga Yên Lý về Phủ-Quỳ và Phủ-Quỳ ra ga Yên-Lý. — Ở Phủ-Quỳ có 3 phiên chợ Hiếu buôn bán rất lắm, các qui-khách buôn bán ở đây đi lại có hàng-hóa gì xin cứ giao cho bản-ty chở, tính giá phải chăng.

Các qui-khách đi lại đường Vinh-Đôngnà nên đi xe thơ thì được cẩn thận hơn, nhưng khi lấy vé nên có ý kẻo lầm đi vào xe khác. Muốn khỏi sự lầm ấy, xin liệt qui khách đánh giây thép trước cho bản ty. Hễ khi bản ty nhận được giây thép sẽ cho xe ra đón hay là cho người nhà đi đón.

Đường Yên-Lý đi chợ Hiếu thì đánh giây thép ra PHẠM-VĂN-PHI Yên-Ly gare; mà đường Vinh-Đông-Hà thì đánh giây thép cho PHẠM-VĂN-PHI Đông-hà gare.

2012

Sc 80

TỤC TÁI-SINH-DUYÊN

(Bộ này cũng tiếp theo sự-tích Mạnh-lệ-quân, của Hương-diệp phu-nhân, các một thứ nữ-sĩ thuở xưa soạn ra. Soạn theo lối dân-tự, nay xin dịch thành văn xuôi để hiến các độc-giả.)

NGUYỄN-BỒ-MỤC dịch thuật

Hùng-hậu nói song, ngồi lựa xuống ghế, chẳng buồn thảo mũ cởi áo nữa, hai hàng nước mắt chảy xuống dòng dòng. *Bàng-nguyệt tố* và *Lý-hoa-quyên* thấy vậy, liền mật báo cho *Phi-giao* hoàng-hậu biết.

Phi-giao hoàng-hậu nghe được tin ấy, sa mày nghĩ kế mà rằng :

— Khoan cho *Hùng-hậu* ! giỏi cho *Hùng-hậu* ! nếu vậy được ! Người ta không nghĩ mưu hại hồ thì khi nào hồ có hại người. Nếu nhà-ngươi đã có lòng cần giết, rồi sẽ biết tay *Phi-giao* hoàng-hậu này. Ta chắc rằng nhà-ngươi chẳng bao giờ sắc-sảo được bằng ta vậy. Phen này ta quyết liều cho công lao họ *Hùng* trong bấy nhiêu lâu, một sớm lên trời !

Phi-giao hoàng-hậu đang hầm-hè tức-giận thì bỗng nghe báo có thánh-giá đến, liền tức-khắc đứng dậy ra đón, cứ để đầu tóc bo phô, không bẽ trang điểm. Khi trông thấy vua *Anh-tôn* tới nơi, vội-vàng thảo bỏ các đồ trâm-nhị, rồi phủ phục xuống dưới mà tâu rằng :

— Muôn tâu bệ-hạ ! thần-thiếp xin chịu cái tội rất nặng.

Vua *Anh-tôn* nói :

— Có việc chi ? ái khanh cứ nói rõ cho trẫm biết.

Phi-giao hoàng-hậu nức-nở khóc, gục đầu ở bên cạnh vua *Anh-tôn*, làm ra bộ hốt-hoảng sợ-hãi mà tâu rằng :

— Muôn tâu bệ-hạ ! thật là một việc không may ! Vừa rồi thần-thiếp vô tình mà thành ra đắc tội với chánh cung hoàng-hậu !

Phi-giao hoàng-hậu thuật hết đầu đuôi việc *Hùng-hậu* đòi lại quyền-chính, vân vân. Lại nói :

— Thần-thiếp đã hết điều xin lỗi, không ngờ chánh-cung hoàng-hậu lại nỗi cơn thác-giận mà sỉ-mắng thần thiếp cho nên cây yếu, kẻo có ngày lại lánh-cung khổ-sở. Hoàng-hậu nói là bình quyền đang ở trong tay quốc-trượng ngày nay, nếu quốc-trượng định diệt *Nguyên-triều* thì thật dễ như đở bàn tay vậy. Trời ơi ! Để cho hoàng hậu nói đến câu ấy thì quả là tội tại thần thiếp, xin bệ-hạ đem giam thần-thiếp vào lãnh-cung, khiến cho hoàng-hậu khỏi phải nghi-ngờ, mà giang-sơn *Nguyên-triều* ta, cũng sẽ được vững-bền yên-ổn.

Nói xong lại lấy tay đẩy xe vua *Anh-tôn*, cố xin quay đi, đừng vào hầu-cung nữa. Vua *Anh-tôn* nghe nói nỗi giận, ngẫm-nghĩ hồi lâu, rồi phán rằng :

— Lạ thật ! nếu vậy thì lạ thật ! *Hùng-hậu* đã thất-đức như thế, trẫm quyết không khi nào còn tới tả-cung. Ái-khanh cho lo-ngại, can chi mà sợ *Hùng* quốc-trượng ! Sáng mai trẫm sẽ cách chức đi, xem hắn còn dám là bình-quyền !

Phi-giao hoàng-hậu tâu rằng :

— Thánh-thượng chớ nên như thế. *Hùng-hậu* nguyên là chánh-cung, nếu-bệ-hạ thánh-thượng đã lên ngôi, nếu thánh-thượng xử như thế thì thánh ra cái lỗi tại thần-thiếp không biết khiêm-nhượng. Thần-thiếp yếu-một lòng trung thành, không ngờ đắc-tội với hoàng-hậu. Ngày nay thánh-thượng quá giận mà không đến tả-cung thì tội thần-thiếp bao giờ chuộc được, chi bằng thần-thiếp xin dập đầu chết ở trước mặt thánh-thượng là hơn.

Vua *Anh-tôn* bất-đắc-dĩ phải theo lời đi sang tả-cung, nhưng trong lòng buồn bã kể sao cho xiết. Khi vua *Anh-tôn* quay xe đi rồi, *Phi-giao* hoàng-hậu trở vào trong cung, truyền đóng cửa cung lại, cấm trong 3 ngày, không ai được tâu báo việc gì. Lại phải hai tên nội-giám tức-khắc sang tả-cung, để đò-la tin tức vua *Anh-tôn* và *Hùng-hậu*.

Phi-giao hoàng hậu dặn hai tên nội giám rằng :

— Hễ thánh-thượng và *Hùng hậu* nói năng cử-động những thế nào, hai người phải phi báo cho ta biết. Nếu bỏ sót một điều gì thì ta tức thì xử trẫm. Ta chỉ cho *Bảo-mẫu* và hai tên cung-nữ chực hầu ở đây mà thôi. Khi nào thánh-giá giáng-lâm thì bày cỗ chơi là ta hiện đang dưỡng-bệnh, không thể nghênh-tiếp được.

Bấy giờ cửa cung đóng chặt, *Phi-giao* hoàng-hậu truyền *Bảo-mẫu* bày một cái hương-án ra giữa sân, rồi rất thanh bảo-kiếm, quì xuống làm lễ. Lạy lấy bát nước thư-phù và lẩm-nhẩm đọc câu thần-trú.

Khi làm lễ xong, *Phi giao* hoàng-hậu đứng dậy, dặn *Bảo-mẫu* và tên cung-nữ rằng :

— Ta cấm các người không được tiết-lộ cho ai biết. Nếu đứa nào trái lệnh, ta sẽ lấy đầu.

Bảo mẫu và hai tên cung-nữ đều run sợ mà cúi đầu vâng mệnh. Ngày hôm sau, vua *Anh-tôn* nghe tin *Phi-giao* hoàng-hậu bị bệnh, trong lòng lo-sợ liền truyền đi triệu thầy quan, đề vào cung thăm bệnh cho *Phi-giao* hoàng-hậu.

Mã-thuận qui xuống tâu rằng :

— Muôn tâu bệ hạ ! *Hoàng-phi* nương-nương tỉnh-khí nóng nảy, nay đã bị lệnh cấm không được triệu thầy thuốc, vậy xin thánh-thượng chớ nên cố cưỡng, lại càng thêm hại, chi bằng chiều ý *Hoàng-phi* nương-nương mà truyền chỉ cho hai tên cung-nữ : *Dương-nguyệt-anh* và *Trương-xảo-nhi* được tự-tiện đi lại hơn.

Vua *Anh-tôn* theo lời, truyền « Từ nay hai tên cung-nữ ấy. Đến ngày thứ ba, *Phi-giao* hoàng-hậu lại vào vấn-an hoàng-hoàng và thái-hậu. Nguyên là vua *Anh-tôn* đã đem việc ấy tâu với thái hậu, thái-hậu cũng có lòng nghi *Hùng-hậu*, nhưng chưa nói ra. Đến khi *Phi-giao* hoàng-hậu vào vấn-an, lại tự nhận tội mình, mà nhắc-nhở tôn qui *Hùng-hậu*.

Bởi vậy thái-hậu càng cho là thực, mà mắng người ai cũng ca-tụng cái đức hiền-thục của *Phi-giao* hoàng hậu. Các quan trong triều, lại còn có những phường cầu-cạnh, đều theo ý thái-hậu mà nghị luận. *Hùng-hậu* là có lòng ghen-tuông. *Hùng-hậu* đứng trong triều, nghe được tin ấy, rất lấy làm buồn-bã.

Một hôm, *Hùng-hậu* ở trong triều về, thuật chuyện cho phu-nhân là *Vệ-dũng-ngạ* nghe. *Vệ-dũng-ngạ* nói lặng chưa nói câu gì thì con trai là *Hùng-khôi-phượng* sau mày mà thưa rằng :

— Dám thưa thân-phụ và thân-mẫu ! Việc này chưa chắc đã thật như thế. Em con xưa nay vốn là người thuần-thục, có lẽ nào tự nhiên lại-hiến ra tình cuồng-cuồng. Con e rằng có đứa gian-nhân bịa chuyện nói-phao, mà thượng-hoàng và thái-hậu không xét chân-tình, đó thật là một cái họa-to cho nhà ta vậy.

Vệ-dũng-ngạ thở dài mà than rằng :

— Thế này mới thật làm cơn nên bão ! Việc đã xảy ra như vậy, biết nói thế nào. Thôi thì ta chỉ trông-cậy về cái phúc-đức của nhà ta đó mà thôi.

Hùng-hiệp cười mà bảo rằng :

— Cũ khó chi việc này. Ta bảo con gái ta nhường ngôi hoàng-hậu đi cho rồi, mà ta đây cũng cáo quan xin về, vợ chồng cùng nhau hưởng thú thanh-nhàn ở chốn điền-viên, thế-là yên việc...

(Còn nữa)

Imprimerie du Trung Bắc Tân Văn